

วรรณยุกต์มีการแทนเสียงอย่างไร ในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

How are tones represented in Thai language teaching books for foreigners?

บุญเรือง ชื่นสุวิมล

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือวิเคราะห์สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ที่ใช้ในหนังสือจำนวน 65 รายชื่อ ซึ่งสามารถรวมกลุ่มได้เป็น 41 รายการ

ผลการวิเคราะห์พบว่าในภาพรวมสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์มากที่สุดคือ สัทอักษร IPA รองลงมาได้แก่การไม่ใช้สัญลักษณ์ใดเลย ส่วนสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น ตัวเลข จุดและเส้น มีใช้ไม่มาก ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าเมื่อจำแนกตามจุดมุ่งหมายการนำไปใช้แล้ว หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้ในชั้นเรียนมีการใช้สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์เสมอและสัญลักษณ์ที่ใช้มากที่สุดคือสัทอักษร ส่วนหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงวรรณยุกต์ รองลงมาได้แก่สัทอักษร

Abstract

The main objective of this research is to analyze how the tones in Thai are represented in Thai language teaching books, written in English, for non-Thai speakers. The data were collected from a sample of 65 books classified into 41 groups based on authors or publishers, and transcriptions of consonants and vowels. Analysis of the data shows that the most frequently used symbols are IPA, followed by the non-use of any symbol. Further analysis reveals that when classified according to purposes of use, books written for use in the classroom always have a tonal representation, and the most frequently used ones are IPA, while those written for the tourist have the highest rate of non-use of any symbol, followed by IPA.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมี 5 เสียง ได้แก่ เสียงสามัญ เอก โท ตรี และจัตวา ในภาษาเขียนมีรูปแบบเสียงวรรณยุกต์ทุกเสียง ยกเว้นเสียงสามัญซึ่งไม่มีสัญลักษณ์ใด ๆ กำกับ ในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ นอกจากเสียงพยัญชนะและสระซึ่งอาจจะเป็นปัญหากับผู้เรียนแล้ว (โตชิยุกิ 2541; ธนิกานุจน์ 2550; Potibal 2005; Udomphan 2005) เสียงวรรณยุกต์ก็เป็นเสียงที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ (ธนิกานุจน์ 2550) ในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศซึ่งเขียนขึ้นมาเพื่อใช้ในการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศจะมีการแทนเสียงวรรณยุกต์อย่างไรนับเป็นเรื่องที่น่าสนใจค้นคว้า ทั้งนี้เนื่องจากวรรณยุกต์นับเป็นเสียงที่มีความสำคัญในภาษาไทย

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศในแง่มุมต่าง ๆ เช่น เดวิด สไมธ์ (Smyth 2001) ได้กล่าวถึงหนังสือสอนภาษาไทยและประวัติการเรียนภาษาไทยโดยชาวต่างชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนภาษาไทยหรือครูผู้สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้ทราบแง่มุมทางประวัติศาสตร์ ส่วนในงานของบุญเรือง ชื่นสุวิมล (2544; 2553) ได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดการเขียนหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศรวมทั้งได้วิเคราะห์ภาพรวมของหนังสือในแต่ละช่วงทศวรรษ (2544) นอกจากงานที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีงานวิจัยของปริยา หิรัญประดิษฐ์ (2545:68-91) ซึ่งได้วิเคราะห์หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศที่เขียนด้วยภาษาไทยและ/หรือภาษาอังกฤษใน 5 ประเด็นหลักคือ (1) จุดมุ่งหมายของหนังสือตามที่คุณเขียนได้ระบุไว้ เช่น ศึกษาด้วยตนเอง ศึกษาด้วยตนเองและใช้ในชั้นเรียน หรือเพื่อนักท่องเที่ยว (2) การนำไปใช้ ได้แก่ การนำหนังสือเพื่อใช้ในชั้นเรียนหรือเรียนด้วยตนเอง (3) ระดับของการสอน (4) ลักษณะการถ่ายเสียง (5) เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือ ในเรื่องของการถ่ายเสียงผลการวิเคราะห์พบว่า จากข้อมูลหนังสือจำนวน 32 เล่ม หนังสือใช้ระบบการถ่ายเสียงที่แตกต่างกันหลายวิธี ได้แก่

(1) ใช้สัทอักษรสากล (2) ใช้สัทอักษรตามแนวของแมรี ฮาส (3) ใช้อักษรโรมันตามแบบของผู้แต่งหนังสือเอง (4) ใช้อักษรโรมันตามแบบของผู้แต่งและตัวอักษรไทยถ่ายเสียงภาษาอังกฤษคู่กันไปโดยไม่มีเครื่องหมายแสดงเสียงวรรณยุกต์ (5) ใช้สัทอักษรตามแนวของผู้แต่งผสมผสานกับแนวของแมรี ฮาส (6) ใช้อักษรโรมันตามแบบผู้แต่งแต่ไม่มีเครื่องหมายแสดงเสียงวรรณยุกต์ และ (7) ไม่มีการถ่ายเสียง อย่างไรก็ตามในงานวิจัยไม่ได้นำเสนอตัวเลขสถิติว่าลักษณะการถ่ายเสียงแต่ละประเภทมีจำนวนมากน้อยเท่าใด

ก่อนหน้างานวิจัยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สัญลักษณ์แทนเสียงที่ใช้ในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ (บุญเรือง 2549:72; Chunsuvimol 2004) ผลการศึกษาพบว่าการใช้สัทอักษรมากที่สุด อย่างไรก็ตามในงานวิจัยฉบับปัจจุบัน นอกจากต้องการแสดงให้เห็นว่า

หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศมีการใช้สัญลักษณ์อย่างไรในแทนเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยยังต้องการแสดงให้เห็นว่าสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับลักษณะการใช้งานหรือ การนำไปใช้ (ปริยา หิรัญประดิษฐ์ 2545) กล่าวง่าย ๆ คือ ประเภทของหนังสือที่แตกต่างกันก็น่าจะมีการใช้สัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้ในชั้นเรียนน่าจะใช้สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างจากหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เป็นต้น

คำว่า หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ" ในบทความนี้หมายถึงหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น จะไม่รวมถึงภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาญี่ปุ่น จีน เกาหลี ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี ฯลฯ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ หนังสือสอนภาษาไทยที่สามารถค้นพบได้จนถึงปี พ.ศ. 2545 ส่วนคำว่า การนำไปใช้ หรือ จุดมุ่งหมายการนำไปใช้ ในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ดัดแปลงจากแนวการวิเคราะห์ของปริยา หิรัญประดิษฐ์ 2545) ได้แก่ (ก) เพื่อใช้ในชั้นเรียน (ข) เพื่อศึกษาด้วยตนเอง (ค) เพื่อนักท่องเที่ยว และ (ง) เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ด้าน กล่าวคือ เพื่อศึกษาด้วยตนเองหรือเพื่อนักท่องเที่ยว (รายละเอียดจะได้กล่าวถึงต่อไปใน 4.2.2)

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายการนำไปใช้กับสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

3. สมมติฐาน

3.1 หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศมีการใช้สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันหลายแบบ

3.2 การใช้สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์จะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การนำไปใช้

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ต้องการในการวิเคราะห์ ได้แก่ สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสอนภาษาไทยให้กับชาวต่างประเทศ หนังสือดังกล่าวได้มาจากห้องสมุดและแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1.1 ห้องสมุดต่าง ๆ ได้แก่

(1) หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ข้อมูลได้จากหมวดหนังสือทั่วไป หนังสือหายาก และหนังสืออ้างอิง

(2) สถาบันวิทยบริการ และห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สถาบันวิทยบริการ ข้อมูลได้จากหมวดหนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง หนังสือไทยและหนังสือหายากในห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ และศูนย์เอกสารประเทศไทย หรือ Thailand Information Center ส่วนที่ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ ข้อมูลได้จากแผนกหนังสือทั่วไปและแผนกหนังสือภาษาต่างประเทศ

(3) หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ

(4) สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร หน้าพระลาน

(5) สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

(6) สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.1.2 ร้านหนังสือต่าง ๆ ได้แก่ ร้าน books@53 (ตั้งอยู่ที่ถนนสุขุมวิท 53) ร้าน Asia Books สาขาเซ็นทรัลบางนา และสาขาเอ็มโพเรียม ร้าน Se-ed Book Center สาขาเซ็นทรัลบางนา สาขาเซ็นทรัลปิ่นเกล้า และสาขาเทสโกโลดส์ ถนนสุขุมวิท 50 ร้านแพร่พิทยา สาขาเซ็นทรัลปิ่นเกล้า และร้านดวงกมลสมัย ถนนราชปรารภ มักกะสัน

4.1.3 สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ได้แก่ สำนักพิมพ์เฉลิมนิจ (ถนนสุขุมวิท 53) และสำนักพิมพ์ในย่านวังบูรพา ได้แก่ แพร่พิทยา โอเตียนสโตร์ รวมสาส์น และผดุงศึกษา

4.1.4 ห้องอ่านหนังสือภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และหนังสือส่วนตัวของอาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งได้ติดต่อขอข้อมูลทางอีเมลจากผู้อำนวยการศูนย์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้มาจากหนังสือจำนวน 65 รายชื่อ แต่เนื่องจากหนังสือบางเล่มเขียนโดยผู้เขียนคนเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน หรือผู้เขียนร่วมเดียวกัน หรือเครือข่ายเดียวกัน (เช่น บริษัทผู้พิมพ์ หรือสถาบันการสอน เดียวกัน) และเนื่องจากงานวิจัยปัจจุบันเป็นการศึกษาต่อยอดจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ (บุญเรือง 2549) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีเกณฑ์ในการนับสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ตามเกณฑ์เดิม กล่าวคือ

1. หนังสือที่มีชื่อหนังสือแตกต่างกัน มีผู้แต่งคนเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน และใช้ระบบอักษรแทนเสียงสระและพยัญชนะระบบเดียวกัน ผู้วิจัยนับเป็น 1 รายการ

2. หนังสือที่มีชื่อหนังสือแตกต่างกัน มีผู้แต่งคนเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน แต่ใช้ระบบอักษรแทนเสียงสระและพยัญชนะแตกต่างกันในหนังสือแต่ละเล่ม ผู้วิจัยจะนับแยกเป็นคนละรายการ

ผลจากการใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังกล่าวทำให้ได้หนังสือจากที่รวบรวมได้ 65 รายชื่อ สามารถรวมกลุ่มได้เป็น 41 รายการ (รายละเอียดรายชื่อนี้หนังสือและรายการหนังสือที่รวมกลุ่มไว้ ดูภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนสิงหาคม 2549 รวมระยะเวลาที่ใช้ทั้งสิ้น 6 เดือน

4.2 วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการดำเนินการกับข้อมูล

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในหนังสือแต่ละเล่ม

4.2.2 ผู้วิจัยจำแนกหนังสือออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ตามที่ผู้แต่งระบุ และ/หรือตามการใช้งานซึ่งได้ระบุในหนังสือแต่ละเล่ม ผู้วิจัยจำแนกหนังสือออกเป็น 4 กลุ่มหลัก (ดัดแปลงจากแนวการวิเคราะห์ของปรียา หิรัญประดิษฐ์ 2545) ดังนี้

(ก) ใช้ในชั้นเรียน เป็นหนังสือที่ผลิตโดยสถาบันการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ เป็นหนังสือที่ใช้ในชั้นเรียน เช่น ในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนสอนภาษา

(ข) ศึกษาด้วยตนเอง เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้สนใจภาษาไทยได้อ่านหรือศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

(ค) สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ หนังสือประเภทนี้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า travel phrase book หรือ phrase book

(ง) ศึกษาด้วยตนเองหรือสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นหนังสือที่มีวัตถุประสงค์หรือการนำไปใช้มากกว่า 1 ข้อ กล่าวคือ เพื่อเรียนรู้ภาษาไทยด้วยตนเองหรือเพื่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาเที่ยวในไทย

4.2.3 จำแนกสัญลักษณ์ออกเป็นประเภทต่าง ๆ นับจำนวนความถี่ของสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์แต่ละประเภท จากนั้นคำนวณค่าร้อยละของสัญลักษณ์แต่ละประเภทต่อจำนวนหมด (41 เล่ม)

4.2.4 นับจำนวนความถี่ของสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์แต่ละประเภทในแต่ละวัตถุประสงค์การใช้งาน จากนั้นคำนวณค่าร้อยละของแต่ละประเภทต่อจำนวนหมดของวัตถุประสงค์การใช้งานนั้น ๆ

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปดังนี้

5.1 จำนวนหนังสือจำแนกตามจุดมุ่งหมายการนำไปใช้

ในเรื่องจุดมุ่งหมายการนำไปใช้ ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อมูลจำนวน 41 รายการเป็นหนังสือประเภทสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากที่สุด (41.4%) ตามมาห่าง ๆ ด้วยหนังสือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาด้วยตนเอง (29.3%) และหนังสือเพื่อใช้ในชั้นเรียน (22%) ส่วนหนังสือที่มีวัตถุประสงค์ 2 ด้านมีจำนวนน้อย (7.3%) รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ
จำแนกตามจุดมุ่งหมายการนำไปใช้

จุดมุ่งหมายการนำไปใช้	จำนวน	
1. ใช้ในชั้นเรียน	22.0%	9
2. ศึกษาด้วยตนเอง	29.3%	12
3. สำหรับนักท่องเที่ยว	41.4%	17
4. ศึกษาด้วยตนเองและ/หรือสำหรับนักท่องเที่ยว	7.3%	3
รวม	100%	41

5.2 สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์และความถี่

ข้อมูลในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า โดยรวมแล้วมีระบบสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์รวมทั้งสิ้น 10 ระบบ รวมทั้งการไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ แทนเสียงวรรณยุกต์ (Ø) ระบบที่หนังสือนิยมใช้มากที่สุดคือ สัทอักษร IPA (2005) ซึ่งมีความถี่เกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมด (46.3%) รองลงมาคือการใช้ไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ ทั้งสิ้นแทนเสียงวรรณยุกต์ (เกือบ 30%) ด้วยเหตุผลส่วนหนึ่งคือคนไทยทั่วไปสามารถเข้าใจภาษาพูดของชาวต่างชาติได้จากบริบทสนทนาพูดคุยอยู่แล้ว ดังนั้นถึงแม้ว่าชาวต่างประเทศจะออกเสียงวรรณยุกต์ผิดบ้างถูกบ้างก็ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเท่าใดนัก ส่วนสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์นอกเหนือจากระบบสัทอักษรและระบบการไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ แทนเสียงวรรณยุกต์อื่น ๆ อีก 8 ชนิด เช่น การใช้ลูกศร การใช้ตัวเลข ฯลฯ แทนเสียงวรรณยุกต์มีความถี่การใช้น้อยมากโดยแต่ละประเภทปรากฏต่ำกว่า 5%

ตารางที่ 2 - สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์และความถี่

ลำดับ	สัญลักษณ์	จำนวน	
1	ใช้สัทอักษร: Ø สามัญ, `เอก, ˊโท, ˋตรี, ˊจัตวา	46.3%	19
2	Ø	29.2%	12
3	Ø สามัญ และใช้ลูกศรแทน เอก, โท, ตรี, จัตวา	4.9%	2
4	Ø สามัญและใช้เส้น curve แทนเอก, โท, ตรี, จัตวา	4.9%	2
5	Ø สามัญ และใช้เส้นและลูกศรแทนเอก, โท, ตรี, จัตวา	2.4%	1
6	ใช้อักษรย่อในวงเล็บ: Ø สามัญ, (l) เอก, (f) โท, (h) ตรี, (r) จัตวา	2.4%	1
7	ใช้จุดและเส้น: . สามัญ, เอก, `โท, ˋตรี, ˊจัตวา	2.4%	1
8	ใช้ font อักษรต่างกัน: สามัญ อักษรธรรมดา, เอก ขีดเส้นใต้ cvc , โท อักษรตัวหนา cvc , ตรี อักษรตัวหนาและเอียง cvc , จัตวา อักษรตัวเอียง cvc	2.4%	1
9	ใช้ตัวเลขและวรรณยุกต์ไทย: Ø สามัญ, ¹เอก, ²โท, ³ตรี, + จัตวา	2.4%	1
10	ใช้ตัวเลข: 1 สามัญ, 2 เอก, 3 โท, 4 ตรี, 5 จัตวา	2.4%	1
รวม		100%	41

เพื่อให้เห็นภาพรวมในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ยุบรวมกลุ่มสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ลำดับที่ 3 ถึงลำดับที่ 10 ในตารางที่ 2 เข้าด้วยกันเป็นประเภทเดียวกันโดยจัดให้อยู่ในหมวด อื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากความถี่ในแต่ละประเภทมีการปรากฏค่อนข้างต่ำ ผลจากการรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์และความถี่ (ยบรวมจากตารางที่ 2)

ลำดับ	สัญลักษณ์	จำนวน	
1	สัทอักษร: Ø สามัญ, `เอก, ^โท, ˊตรี, จัตวา	46.3%	19
2	Ø	29.3%	12
3	อื่น ๆ	24.4%	10
รวม		100%	41

ข้อมูลในตารางที่ 3 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการใช้สัทอักษรเป็นที่นิยมมากที่สุด ตามมาด้วยการไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงวรรณยุกต์ ส่วนสัญลักษณ์อื่น ๆ (ซึ่งมาจากการรวมกลุ่มสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีความถี่การใช้ค่อนข้างน้อยเข้าด้วยกันเป็นประเภทเดียวกัน) มีการใช้ 24.2% หรือน้อยกว่าหนึ่งในห้าของสัญลักษณ์ทั้งหมดที่พบ ซึ่งยังคงเป็นอัตราส่วนการใช้ที่น้อยที่สุด

5.3 สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ จำแนกตามจุดมุ่งหมายการนำไปใช้

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การใช้งานของหนังสือกับสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปรมีความเกี่ยวเนื่องกัน ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 4 สัทอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์เพียงแบบเดียวที่มีการใช้ในหนังสือทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้มากที่สุดหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา (77.8%) และความถี่จะลดน้อยลงในหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ตามลำดับจากหนังสือเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง หนังสือเพื่อนักท่องเที่ยว และความถี่น้อยที่สุดในหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ

ตารางที่ 4 สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือ จำแนกตามจุดมุ่งหมายการนำไปใช้

สัญลักษณ์	ใช้ใน ชั้นเรียน	ศึกษาด้วย ตนเอง	สำหรับ นักท่องเที่ยว	ศึกษาด้วยตนเอง / สำหรับนักท่องเที่ยว	รวม
สัทอักษร	77.8%	41.7%	35.3%	33.3%	46.3%
Ø	-	25.0%	41.2%	66.7%	29.2%
อื่น ๆ	22.2%	33.3%	23.5%	-	24.2%
รวม	100% (N=9)	100% (N=12)	100% (N=17)	100% (N=3)	100% (N=41)

ในทางกลับกันหนังสือที่ใช้ในสถาบันการศึกษาเป็นหนังสือที่ไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงวรรณยุกต์แม้แต่เล่มเดียว และความถี่จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามประเภทวัตถุประสงค์การใช้งานจากประเภทหนังสือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองจนถึงหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการสำหรับสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ประเภท อื่น ๆ มีการใช้ในระดับใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ 22% ถึง 33% ยกเว้นหนังสือที่มีวัตถุประสงค์ 2 ประการที่ไม่พบสัญลักษณ์นี้แม้แต่เล่มเดียว

6. สรุปและอภิปรายผล

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วหนังสือใช้สัทอักษรในการแทนเสียงวรรณยุกต์มากที่สุด ตามมาห่าง ๆ ด้วยการที่หนังสือไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงวรรณยุกต์ ส่วนสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่พบในหนังสือเพื่อใช้แทนเสียงวรรณยุกต์มีน้อยมาก

เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไปพบว่าหนังสือที่ผลิตโดยสถาบันการเรียนการสอนภาษาจะมีสัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์เสมอ และสัญลักษณ์ที่ใช้มากที่สุด (มากกว่า 3 ใน 4) ได้แก่ สัทอักษร หนังสือเพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยตนเองก็มีการใช้สัทอักษรแทนเสียงวรรณยุกต์มากที่สุดเช่นกันแม้ว่าความถี่อาจจะต่ำกว่าร้อยละ 50 สำหรับหนังสือเพื่อการท่องเที่ยวหรือสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงวรรณยุกต์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยทั่วไปสามารถฟังเข้าใจได้แม้ว่าชาวต่างประเทศอาจจะออกเสียงวรรณยุกต์ผิด ๆ ถูก ๆ บ้างก็ตาม รองลงมาได้แก่การใช้สัทอักษร

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นรูปแบบการแทนเสียงวรรณยุกต์ในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นว่าการแทนเสียงมีความเป็นระบบ กล่าวคือ ถ้าเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นผลิตขึ้นโดยสถาบันการเรียนการสอนภาษาไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการ

เรียนการสอนโดยเฉพาะจะต้องมีการแทนเสียงวรรณยุกต์เสมอ ไม่มีข้อยกเว้น นั้นแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับเสียงวรรณยุกต์ซึ่งเป็นเสียงสำคัญในภาษาไทย สถาบันการสอนต้องการสอนในสิ่งที่เป็มาตรฐานของภาษา จึงพยายามคงไว้ซึ่งเสียงวรรณยุกต์ และสัญลักษณ์ที่ใช้มากที่สุดได้แก่ สัทอักษร ซึ่งเป็นระบบสากล เป็นที่เข้าใจได้ทั่วไป ในทำนองเดียวกัน หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้ด้วยตนเองก็เล็งเห็นความสำคัญของเสียงวรรณยุกต์ จึงได้ใช้สัทอักษรมากที่สุดแม้ว่าความถี่ในการใช้อาจจะต่ำกว่าร้อยละ 50 ก็ตาม

ในทางกลับกัน หนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งโดยทั่วไปคงมิได้อยู่ในเมืองไทย เป็นระยะเวลายาวนาน การเรียนรู้การออกเสียงวรรณยุกต์ที่ถูกต้องมาตรฐานไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญ หรือเป็นความจำเป็นแต่ประการใด ผู้คนชาวไทยทั่วไปย่อมเข้าใจหรือพยายามเข้าใจในสิ่งที่ชาวต่างประเทศพยายามสื่อกับชาวไทย ดังนั้นสัญลักษณ์ที่เป็นวิชาการมาก ๆ จึงอาจจะหลีกเลี่ยงได้ และจากข้อมูลได้พบว่าจริง ๆ แล้วหนังสือสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นหนังสือที่ไม่ใช้สัญลักษณ์ใด ๆ เลยในการแทนเสียงมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์การแทนเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ อย่างไรก็ตามยังมิได้มีการศึกษาความเห็นหรือปฏิกิริยาจากผู้ใช้นหนังสือในเรื่องสัญลักษณ์การแทนเสียงดังกล่าว จากการสำรวจเว็บไซต์ขายหนังสือออนไลน์ (เช่น amazon.com) ผู้วิจัยพบว่านอกจากในเว็บไซต์จะมีรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศแล้ว ยังได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้ประเมินหรือให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย หัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจสมควรมีการทำวิจัยต่อไปคือผู้ที่ได้ใช้หนังสือมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับหนังสือดังกล่าว รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการตีพิมพ์หรือผลิตหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศต่อไป ข้อมูลในเรื่องนี้สามารถเก็บได้ทันทีจากเว็บไซต์ขายหนังสือออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

1. คุณงามความดีใด ๆ ที่พึงมีในบทความนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ในวาระครบรอบ 60 ปีในปีพ.ศ. 2549

2. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาอ่านประเมินบทความและให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม และขอขอบพระคุณอาจารย์ Edward Geerson ที่ได้กรุณาอ่านบทคัดย่อฉบับภาษาอังกฤษ ข้อบกพร่องใด ๆ ที่ปรากฏในบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

โตชิยุกิ นะกะงะวะ. 2541. การแปรตามวัจนลีลาของเสียงนาสิกท้ายพยางค์ในภาษาไทยของนักศึกษาญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนิกาญจน์ ชิงค์. 2550. การออกเสียงวรรณยุกต์และสระในภาษาไทยของนักศึกษาที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเรือง ชื่นสุวิมล. 2544. สถานภาพหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ. รายงานวิจัย ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2549. สัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ภาษาไทยในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ. รายงานวิจัย ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2553. หนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศเขียนขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ใด. ภาษาและภาษาศาสตร์ ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 หน้า 56-77.

ปรียา หิรัญประดิษฐ์. 2545. รายงานผลการวิจัยเรื่อง สถานภาพการเรียนและการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มสธ.

Chunsuvimol, Boonruang. 2004. "Transcriptions of Thai Consonants, Vowels and Tones in Thai Language Teaching Books for Non-Thai Speakers." The 14th Annual International Conference of the Southeast Asian Linguistics Society (SEALS 14), 19-21 May 2004, Department of Linguistics, Faculty of Liberal Arts, TU, BKK, p. 214. (Abstract).

IPA. 2005. The International Phonetic Alphabet Chart.

Potibai, Puttachart. 2005. The Problems in Thai Pronunciation of the Korean Students.

In International Conference on Teaching Asian Languages to Non-native Speakers (CD). BKK: Faculty of Humanities, SWU.

Smyth, D. 2001. Farangs and Siamese: A Brief History of Learning Thai. In Kalaya Tingsabadh and A. S. Abramson (eds.) Essays in Tai Linguistics. BKK: CUP, pp. 277-285.

Udomphan, Cherdchai. 2005. Problematic Cases in Pronouncing Thai Sounds for Indonesian Learners. In International Conference on Teaching Asian Languages to Non-native Speakers (CD). BKK: Faculty of Humanities, SWU.

ภาคผนวก

รายชื่อหนังสือที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยสัทอักษรแทนเสียงวรรณยุกต์ไทยในหนังสือสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ จำนวน 41 รายการ

1. สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์ และคณะ. 2545. แบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้นในบริบทไทยศึกษาสำหรับชาวต่างชาติ. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาไทยบนฐานของไทยคดีศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
2. Anthony, E.M., French, D.P., and Warotamasikkhadit, U. 1968. Foundations of Thai (Parts 1 & 2). Ann Arbor: The University of Michigan Press.
3. Becker, B.P. 1995a. Thai for Beginners. BKK: Paiboon Publishing.
_____. 1995b. Thai for Intermediate Learners. BKK: Paiboon Publishing.
_____. 1995c. Thai for Advanced Learners. BKK: Paiboon Publishing.
- Pakdeesiam, S. Thai for Gay Tourists. BKK: Paiboon Publishing.
4. Berlitz. 1994. Thai Phrase Book & Dictionary. Princeton: Berlitz.
5. Brown, J.M. 1967-69. AUA Language Center Thai Course (Vols. 1, 2 & 3). BKK: AUA Language Center.
_____. 1979. AUA Language Center Thai Course Reading and Writing (Vols. 1 & 2). BKK: AUA Language Center.
- Palmer, A. S. 1974. AUA Language Center Thai Course Dialog (Vols. 1 & 2) BKK: AUA Language Center.

6. Burusphat, Somsonge et al. 1991. Elementary Thai for Foreigners. NakhonPathom: ILCRD Mahidol University at Salaya.
- Deepadung, Sujaritlak, Burusphat, Somsonge, and Khamhiran, Sukhuma-vadee. 1993. Elementary Thai for Foreigners: Drill Workbook. NakhonPathom: ILCRD Mahidol University at Salaya.
7. Bunnag, Sanya. 1995. Thai Phrase Book. London: BBC Books.
8. Campbell, S., & Shaweevongse, C. 1957. The Fundamentals of the Thai Language. N.Y.: Paragon Book Gallery.
9. Chaiyaratana, C. 1965. Let's Speak Thai. BKK: Social Science Association of Thailand Press.
10. Cummings, J. 1990. Thai Phrasebook. Hawthorn, Victoria: Lonely Planet Publications.
_____. 1997. Thai. In S. Steward (ed.) South-East Asia Phrasebook. Hawthorn, Victoria: Lonely Planet Publications, pp. 274-328.
11. Degnaux, C. 1990. The Main of Thai Vocabulary. BKK: Craftsman Press.
_____. 1996. The Main of Thai Grammar. BKK: Craftsman Press.
12. Diplomat's Language Course. 1994. Learning Basic Thai: Designed for Home Study. BKK: DFA Co., Ltd.
13. Diplomat's Language Course. 1994. Listen and Learn Business Thai. BKK: AFD Co., Ltd.
14. Eastman, P., and Penpairote, N. 1996. Modern English-Thai Thai-English Conversation. BKK: RuamSarn.
15. Freeman. Speak Thai Quick 191. BKK: Freeman.
16. Gensbichler, G., and Puangsombat, S. 1999. 2nd ed. English-Thai: The Holiday Language Guide. BKK: Hot & Spicy Co., Ltd.
_____. 2000. English-Thai: All You Have to Know. BKK: Hot & Spicy Co., Ltd.
- Gensbichler, G., Puangsombat, S., and Puangsombat, Y. 2000. English-Thai: The Only Language Book You Ever Need. BKK: Hot & Spicy Co., Ltd.
17. Giovanoli, S. 1996. Basic Thai: An Introduction into Speaking, Writing and Reading. BKK: DK.
18. Golding, M., & Jai Ua, Benjawan. 2004a. Essential Thai Phrase Book. Tokyo: Tuttle.
_____. 2004b. Pocket Thai Dictionary. Tokyo: Tuttle.

19. Higbie, J. 2004. Let's Speak Thai. BKK: Orchid Press.
 Higbie, J., and Thinsan, S. 2003. Thai Reference Grammar: The Structure of Spoken Thai. BKK: Orchid Press.
20. Kanchananaga, S. 1982. Practical Thai: A Communication Guide for Travelers and Residents. 2nd ed. BKK: Apa Production for The Bookseller Co. Ltd. (Also 15th ed., reprinted 1997, BKK: Book Promotion and Service Ltd.).
21. Kanchanawan, N., and Eynon, M. J. 2003. Learning Thai: A Unique and Practical Approach. BKK: Odeon Store.
22. Kohtbantau, S. 1990. Basic Thai. London: Europhone Language Centre.
23. Lanyon-Orgill, P.A. 1955. An Introduction to the Thai (Siamese) Language for European Students. Victoria, B.C.: The Curlew Press.
24. McIntye, J. 1998. A Pocket Guide to Spoken Thai. 3rd ed. BKK: Odeon Store.
25. Moore, J., and Rodchue, S. 1994. Colloquial Thai: A Complete Language Course. London: Routledge.
26. M.R.C. 1988. Main Vocabulary for Conversation with Thai-English English-Thai Pronunciation. BKK: Pittayarkarn.
 _____. 1989. Main Vocabulary for Conversation with Thai Pronunciation. BKK: Pittayarkarn.
27. M.R.C., and Y.M. 1991. Interaction English-Thai Thai-English. BKK: Pittayarkarn.
28. Narmwang, B. 1968. Basic Thai Conversation Dictionary English-Thai Thai-English. (5th printing 2001). BKK: Odeon Store.
29. Polsawasdi, D., and Boonhao, C. (n.d.) Speaking Thai. BKK: B.E.C.
30. Ponmanee, S. 2000a. Learning to Read Thai. Chiang Mai: Center for Teaching Thai as a Foreign Language, Faculty of Education, Chiang Mai University.
 _____. 2000b. Reading to Learn Thai. Chiang Mai: Center for Teaching Thai as a Foreign Language, Faculty of Education, Chiang Mai University.
 _____. 2000c. Speaking Thai. (2nd ed.). Chiang Mai: Center for Teaching Thai as a Foreign Language, Faculty of Education, Chiang Mai University.
 _____. 2001a. Speaking Thai for Advanced Learner. Chiang Mai: Center for Teaching Thai as a Foreign Language, Faculty of Education, Chiang Mai University.

- _____. 2001b. 45 Thai Stories for Listening and Reading Practice. Chiang Mai: Center for Teaching Thai as a Foreign Language, Faculty of Education, Chiang Mai University.
31. Robertson, R.G. 1969. Robertson's Practical English-Thai Dictionary. Boston, Rutland, Vermont and Tokyo: Tuttle.
32. Segaller, D. 1994. Thai without Tears. BKK: Books & Magazines Distributors.
33. Siam Guide. 1998. Enjoy Thailand by Speaking Thai. 3rd ed. BKK: Odeon Store.
34. Simpson, M. 1999. The English Thai Dictionary: 3 in 1 English-Pronunciation-Thai. Phuket: Theta People Co., Ltd.
35. Srikuaval, V. 1962. A Hand-Book for Rapid Thai Conversation for International Tourists and Foreign Residents in Thailand. BKK: PraePittaya.
36. Smyth, D. 1995. Thai: A Complete Course for Beginners (Teach Yourself). Illinois: NTC Publishing Group.
37. Smyth, D. 2004. Thai: An Essential Grammar. N.Y.: Routledge.
38. Smyth, D., and Smyth, S. 1996. Thai: A Rough Guide Phrasebook. London: Ltd.
_____. 1997. Thai Phrase Book. London: Dorling Kindersley Limited. (Also 1990 (5th impression 1995) by Hugo's Language Books Ltd/Lexus Ltd.)
39. Thiengburanathum, W. 1988. The Conversation Dictionary of the Thai Language (English-Thai, Thai-English). BKK: RuamSarn.
_____. 1999. The Conversation Dictionary of the Thai Language (English-Thai). 3rd ed. BKK: RuamSarn.
40. Tuwayanonde, W., and Wallis, P. 1999. Learning Thai: Just Enough to Get by and More. BKK: Asia Books.
41. Udommanisuwat, P, et al. 2002. Spoken Thai in Everyday Use. Chonburi: Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University.